

**ACORD 41/2021, de 5 de maig, del Ple
del Consell de l'Audiovisual de Catalunya**

Sobre l'anàlisi del contingut de la secció "Bon dia de merda" del programa *El matí de Catalunya Ràdio* del 19 de març de 2021

Fets

1r. El Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC), d'acord amb les competències d'inspecció i de control de la prestació de serveis de comunicació audiovisual que té assignades mitjançant els articles 127 i 128 de la Llei 22/2005, de 29 de desembre, de la comunicació audiovisual de Catalunya (en endavant, LCA), va iniciar d'ofici l'anàlisi del contingut de la secció "Bon dia de merda" del programa *El matí de Catalunya Ràdio* del 19 de març de 2021.

2r. Mitjançant l'Informe 44/2021, de 13 d'abril, de l'Àrea de Continguts, relatiu a l'anàlisi del contingut de la secció "Bon dia de merda" del programa *El matí de Catalunya Ràdio* del 19 de març de 2021, va procedir a analitzar el tractament d'aquesta emissió.

L'informe esmentat exposa que "[...] *El matí de Catalunya Ràdio* és un magazín que inclou entrevistes, debats, tertúlies, seccions d'informació i serveis, així com continguts d'entreteniment, que s'emeten cada matí, de dilluns a divendres, de les 6 h a les 13 h. [...]". I "[...] dins d'aquest programa, la secció d'humor "Bon dia de merda" s'emeten cada dia abans de les 8 h, amb una durada entorn d'un minut. En el decurs de la secció, Jair Domínguez o bé Lluís Jutglar (Peyu) comenten temàtiques diverses, relacionades amb l'actualitat o no.

Els temes que ha tractat aquesta secció en la setmana de l'edició analitzada han estat els següents:

- "Encara no hi ha govern perquè han de negociar. Però què merdes negocieu?" (18/03)
- "Quan pugem al cotxe ens tornem bèsties" (17/03)
- "A Catalunya, els dilluns a la nit, li costa agafar el son. I és culpa de Carles Porta" (16/03)
- "Pensava que els periodistes havien deixat de ser uns venuts al groguisme, però no" (15/03) [...]."

En relació amb el context de l'emissió, el mateix informe determina que "[...] *El matí de Catalunya Ràdio* ofereix diàriament, entre les 7.50 h i les 8 h, i en aquest ordre, un seguit de seccions basades en l'humor i l'entreteniment:

- Secció de Montse Barcón que fa una lectura humorística dels mitjans i les xarxes socials, sota les epígrafs "Sembla el Mundo Today, però no ho és", "Qui ho ha petat?", "Qui l'ha feta bona?" i "Mil·lenials, per vosaltres".
- Secció "La vinyeta", que ofereix la mirada d'un humorista gràfic sobre l'actualitat del dia.

- Secció “Bon dia de merda”.
- Secció “Fil musical”, on un personatge amb notorietat pública dedica a un altre una cançó, el qual, creant una cadena, l’endemà haurà de triar una altra peça musical i una altra persona a qui dedicar-la [...]”.

A l’efecte de situar la secció “Bon dia de merda” d’*El matí de Catalunya Ràdio* com la secció d’un programa que es basa en l’humor i l’entreteniment, es reproduïx la transcripció del contingut emès el 19 de març de 2021 que recull l’informe de l’Àrea de Continguts, on Jair Domínguez “[...] trasllada a Catalunya la pregunta formulada als habitants de Dublín sobre la seva disposició a morir per Irlanda [...]”:

«Avui vull desitjar un dia de merda a la gent que no està disposada a morir per Catalunya. Vaig veure un clip ahir, un vídeo magnífic, d’un home que es plantava al bell mig de Dublín i demanava a la gent si estaven disposats a morir per Irlanda. Molta gent deia que no, altres deien que potser i un no gens menyspreable nombre d’homes ferms deien que “sí, i tant”. Quanta gent tenim així a Catalunya? De debò que m’ho pregunto. Jo no, ja us aviso ara, eh? És més, si m’ho preguntessin pel carrer el primer que faria és agafar les maletes i fote el camp a Perpinyà. Però si algun dia volem construir un país, si encara interessa això, cal trobar aquells homes i dones que estan disposats a morir per Catalunya. Perquè la gent que ocupa càrrecs de responsabilitat, ara per ara a l’únic que estan disposats és a penjar una pancarta o fer servir un *hashtag* a Twitter queixant-se d’alguna cosa que els ha fet Espanya. La gent que representa que ha d’estar pel país són funcionaris atemorits, esperant les ordres que els dictin des de la Moncloa. I vosaltres esteu disposats a morir per Catalunya? Esteu disposats a donar la vida lluitant contra l’invasor? Doncs tranquils, que de moment ningú us demanarà aquest sacrifici. [...]».

Fonaments de jurídics

Primer. El dret a la llibertat d’expressió i la sàtira política

L’anàlisi del dret a la llibertat d’expressió i dels seus límits, així com el tractament dels continguts d’humor i de sàtira, especialment de sàtira política, com a manifestació de la llibertat d’expressió i com a instrument de denúncia i crítica social, han estat a bastament tractats en diferents acords del CAC, que es donen aquí per reproduïts. Per tots, Acord 85/2014, de 26 de juny; Acord 11/2015, de 4 de febrer; Acord 12/2015, de 4 de febrer, i Acord 44/2019 de 30 d’abril.

L’espai que és objecte d’aquesta anàlisi, la secció “Bon dia de merda”, “[...] s’identifica explícitament de manera separada de la resta del programa:

- S’inicia amb una sintonia pròpia.
- Es tracta d’una secció patrocinada:
“Devir us ofereix aquest espai”
- La conductora i directora d’*El matí de Catalunya Ràdio* hi dona pas:
“Pràcticament les 7 i 57, l’hora del *Bon dia* del Jair Domínguez”. [...]”

En relació amb l’edició analitzada, l’informe d’anàlisi de continguts determina el següent:
“[...]”

- L’autor fa servir diversos recursos humorístics, com ara la contradicció, quan retreu amb èmfasi certs comportaments que ell mateix no està disposat a realitzar (“jo no, ja us aviso ara, eh?” amb referència a la disposició a “morir”); la hipèrbole

(“el primer que faria és agafar les maletes i fotre el camp a Perpinyà”, “morir per Catalunya”); la ironia, quan esmenta “penjar pancartes” o “fer servir un *hashtag* a Twitter” com a formes d’acció política.

- Utilitza un llenguatge informal, que incorpora expressions col·loquials:
 - El títol de la secció: “Bon dia de merda”
 - Expressions com: “fotre el camp a Perpinyà”
- L'autor és un col·laborador amb una secció fixa que no forma part de l'equip del programa.

Així, la peça analitzada forma part d'una secció que aborda, amb recursos i llenguatge propis de l'humor, una hipotètica pregunta sobre la disposició a “morir per Catalunya”, de manera que el propòsit comunicatiu dels continguts analitzats és l'humor i l'entreteniment. [...]”.

En aquest context, convé recordar que el Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH) ha definit, reiteradament, el tractament humorístic com “[...] una forma d'expressió artística i crítica social que, amb un contingut inherent d'exageració i distorsió de la realitat, persegueix, naturalment, la provocació i l'agitació [...]” (SSTEDH Vereinigung Bildender Künstler c. Àustria, de 25 gener de 2007, i Alves da Silva c. Portugal, de 20 d'octubre de 2009).

En la mateixa línia, el Tribunal Suprem afirma que “[...] el tractament humorístic o sarcàstic dels esdeveniments que interessen a la societat constitueix una forma de comunicació i crítica dels esdeveniments que està lligada a l'exercici de la llibertat d'expressió, com a forma de comunicació d'idees o opinions, i fins i tot al de la llibertat d'informació, en la mesura que el tractament humorístic pot constituir una forma de transmetre el coneixement de determinats esdeveniments buscant l'atenció sobre aspectes de ser susceptibles de ser destacats mitjançant la ironia, el sarcasme o la burla [...]”. Per totes, SSTS de 29 de desembre de 2010; 20 de juliol de 2011, i 17 de desembre de 2012.

La sàtira és, per tant, expressió de les manifestacions creatives de l'ésser humà, que la utilitza com un instrument de denúncia i de crítica social, i, com a tal, és una manifestació més de la llibertat d'expressió i de creació artística.

Al fil d'aquestes valoracions, l'objecte de l'informe d'anàlisi de continguts són les expressions utilitzades pel senyor Jair Domínguez, en relació amb la translació a Catalunya de la pregunta formulada als habitants de Dublín sobre la seva disposició a morir per Irlanda. El propòsit del fragment analitzat respon, així, a un contingut estrictament d'humor, en un context en què l'autor fa servir diferents recursos humorístics i utilitza un llenguatge informal amb elements col·loquials.

Segona. Els continguts constructius en l'àmbit de l'entreteniment i de l'humor en el Manual d'ús del Llibre d'estil de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, SA

D'acord amb l'apartat 2 de l'article 26 de la LCA, correspon a la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, SA (CCMA), el compliment de les missions i els principis del servei

públic de comunicació audiovisual de la Generalitat, que concreta de manera específica l'apartat 3 d'aquest precepte.

En relació amb les missions de servei públic, l'apartat 1 de l'article 26 de la LCA assenyala que la missió principal del servei públic de comunicació audiovisual de la Generalitat de Catalunya és oferir als ciutadans de Catalunya un conjunt de continguts "[...] orientats a la satisfacció de llurs necessitats democràtiques, socials, educatives i culturals, garantint de manera particular l'accés [...] a una oferta d'entreteniment de qualitat [...]". A aquest efecte, "[...] s'han d'emprar tots els llenguatges, els formats i els gèneres propis de la comunicació audiovisual que resultin més adequats en cada cas [...]".

En aquest sentit, és oportú portar a col·lació les previsions que, en relació amb el tractament dels continguts d'entreteniment i d'humor en la programació, estableix el *Llibre d'estil* de la CCMA, que és el document que recull les directrius i les recomanacions que guien i orienten la producció i la difusió de continguts dels mitjans audiovisuals de la Generalitat de Catalunya. El *Llibre d'estil* s'estructura en una Guia editorial i en un Manual d'ús, i conté determinades previsions relatives a la utilització de la llengua.

En concret, el Manual d'ús –que inclou el desenvolupament i la concreció dels valors, els principis i les directrius enunciats a la Guia editorial i la seva aplicació a les diferents plataformes de la CCMA–, en relació amb l'oferta dels continguts d'entreteniment, i més específicament d'humor, identifica, com reproduceix l'informe d'anàlisi de continguts, els epígrafs següents: "[...]

2.1.3.5.1. Continguts constructius en l'àmbit de l'entreteniment

Els nostres continguts d'entreteniment es basen en el respecte per les persones i fomenten valors constructius i cohesionadors.

No presentem positivament ni premiem comportaments contraris als valors essencials de la convivència, que perpetuïn actituds i rols discriminatoris o que enalteixin conductes amb conseqüències negatives per a la persona i la societat. Els continguts d'entreteniment defugen la morbositat i la humiliació.

En algunes matèries, com ara la identitat personal i col·lectiva, la violència, la sexualitat, les discapacitats, les malalties o les creences, la sensibilitat d'algunes persones i col·lectius pot ser molt acusada i hi ha la possibilitat que algú percebi un tractament determinat com a ofensiu o de mal gust. Tot i que mal gust i ofensa són conceptes variables i sotmesos a la interpretació subjectiva, tractem amb especial delicadesa aquestes matèries, sense renunciar a incorporar-les a la programació.

L'horari d'emissió, el context i l'orientació de l'espai, i, si cal, l'advertència prèvia del tipus de continguts que es difonen, són elements que contribueixen a evitar el malestar de l'audiència.

2.1.3.5.2.3. Continguts d'humor

L'humor, en totes les seves manifestacions, és present en l'oferta dels nostres mitjans. Des del més innocent fins al més àcid i des de la ironia subtil fins a la paròdia o la sàtira, l'humor, amb les diferents formes que adopta, constitueix un

dels eixos de la programació d'entreteniment. La mirada humorística pot ajudar a entendre i a interpretar la realitat.

Protegim la llibertat de creació artística en què es basen els espais d'humor, amb els únics límits que la legalitat estableix per a la llibertat d'expressió.

No ens riem de persones en situació de debilitat.

No utilitzem imatges de persones en un context i amb un objectiu clarament diferent de l'exposat en el moment d'obtenir-les, tret que la persona afectada hi consenti.

No elaborem ni difonem continguts humorístics basats en la vida privada de les persones. [...]”.

En el marc de la programació d'entreteniment, els continguts d'humor tenen un tractament específic en el Manual d'ús que apel·la al llenguatge i al format d'aquests continguts com un dels eixos de la programació, i en què el propòsit comunicatiu se situa en el context dels continguts d'humor.

En aquest sentit, l'informe d'anàlisi sobre la secció “Bon dia de merda” d'*El matí de Catalunya Ràdio* del 19 de març de 2021, conclou que “[...] tant el context d'emissió més immediat com els recursos formals emprats en el discurs, mostren que el propòsit comunicatiu dels continguts analitzats és l'humor. En aquest context, els continguts emesos no poden ser interpretats com a perpetuadors d'actituds i rols discriminatoris o com a enaltiment de conductes amb conseqüències negatives per a la persona i la societat; no s'hi inclouen continguts que incorporin elements de morbositat o d'humiliació o que se centrin en persones en situació de debilitat [...]”.

Vista l'anàlisi efectuada i la interpretació de les referències normatives i jurisprudencials que en resulten aplicables, cal concloure que, més enllà del seu bon gust o encert, les manifestacions del senyor Jair Domínguez, en què trasllada a Catalunya la pregunta formulada als habitants de Dublín sobre la seva disposició a morir per Irlanda, no es pot considerar que contravinguin les previsions assenyalades.

Per tot el que s'ha exposat, el Ple del Consell de l'Audiovisual de Catalunya adopta, per 3 vots a favor, 2 d'ells concurrents i 1 vot en contra amb vot particular, el següent

ACORD

1. Constatar que les manifestacions expressades en la secció “Bon dia de merda” del programa *El matí de Catalunya Ràdio*, emès el 19 de març de 2021, s'efectuen en el marc d'un espai dedicat a l'humor i se situen en l'àmbit de l'exercici del dret a la llibertat d'expressió, sense que suposin vulneració de les previsions del Manual d'ús del *Llibre d'estil* de la CCMA sobre els continguts d'humor, ni de la normativa audiovisual aplicable.

2. Notificar aquest acord a la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, SA.

Barcelona, 5 de maig de 2021

Roger Loppacher i Crehuet
President

Daniel Sirera Bellés
Conseller secretari